

situatie van de ontvanger. De vanzelfsprekendheid waarmee de auteurs aannemen dat ze te maken hebben met een - bijna - totale mediabeschikbaarheid, homogene mediasystemen en economisch sterke populaties doet hen vergeten dit aan te stippen in hun regelmatigheidshypothesen. Dit kan ook zijn oorzaak vinden in een tekort aan verspreidingsonderzoekingen in andere landen. De veralgemening van de regelmatigheidshypothesen bleef daarom een moeilijke opgave. Niettemin waren er enkele tendensen af te leiden.

Een laatste hoofdstuk bleef voorbehouden voor enkele beschouwingen over intenties van de communicator en functies vanuit de ontvanger, waarbij in het bijzonder de informatiefunctie nader belicht werd. Restte ons nog tot een globaal besluit te komen over nieuwsverspreidingsprocessen vanuit de communicatiewetenschap. Een eerste, wellicht belangrijkste conclusie was dat een vergelijkingsstudie, zoals deze verhandeling, slechts op enkele tendensen kan wijzen van het verloop van een verspreidingsproces, maar niet tot een nieuwe regelmatigheidshypothese kan komen op basis van een aantal vergelijkingen tussen verschillende verspreidingsonderzoekingen. De voornaamste oorzaak ligt, volgens ons, in het feit dat elk onderzoek met een hoeveelheid van variabelen te maken heeft, die zeer nauw met elkaar verweven zijn, zodat :

1. hun afzonderlijke invloed niet te isoleren is ;
2. daardoor geen hiërarchie tussen de variabelen kan opgesteld worden en
3. elke variabele niet even zwaar doorweegt in de diverse verspreidingsonderzoekingen.

Daarnaast zijn er externe factoren, die de resultaten in een bepaalde richting kunnen sturen en waarop vergelijkingsstudies geen vat hebben. We citeerden hier o.a. de concrete beschikbaarheid en bereikbaarheid van de diverse media ; de houding van de respondent t.a.v. nieuws, een bepaalde gebeurtenis, zelfs al is ze niet wereldschokkend ; zijn verwachtingspatroon voor nieuws in het algemeen ; zijn socio-professionele en -demografische vereisten ten aanzien van informatie ; en het nog steeds ondefinieerbare element 'nieuws waarde'. Een element dat niet besproken werd, maar ook een variabele kan zijn is de gebruikte methode van elk onderzoek. Elk verspreidingsonderzoek heeft een waarde als dusdanig omdat het aan de hand van één bepaald gebeuren resultaten kan weergeven die toepasselijk zijn voor de verspreiding van dat specifiek gebeuren. Een regelmatigheidshypothese toetsen aan de resultaten van een verspreidingsonderzoek van een ander nieuwsfeit kan enkel tot andere bevindingen leiden of deze bevestigen, maar niet aantonen dat de eerste resultaten als zodanig fout waren. Het paste dan zeker niet in een vergelijkingsstudie de bestaande regelmatigheidshypothesen te verwerpen. De enige mogelijkheid bestond er in te wijzen op bepaalde tendensen, die echter niet als nieuwe regelmatigheidshypothesen konden betiteld worden. Het verspreidingsproces van één bepaalde gebeurtenis is in grote mate te achterhalen, maar een globale visie is van te veel factoren afhankelijk.

rita hanssens

Recht op informatie en recht op privé-leven.

Licentiaatsverhandeling, Fac. Soc. Wet., Leuven,
1972, 102 blz. (Promotor : L. Boone)

De bescherming van het privé-leven is een van de principes die in de loop van de geschiedenis tot stand zijn gekomen om het evenwicht te verzekeren tussen de maatschappelijke betrekkingen. In de huidige situatie worden aan de privacy van de persoon steeds meer beperkingen opgelegd. Vroeger kon het individu alleen door zijn naastbestaanden gezien en gehoord worden. Nu wordt het hem steeds moeilijker bepaalde elementen van zijn persoonlijkheid voor een steeds groter publiek geheim te houden.

De benadering van het begrip privé-leven als een onderscheid tussen «het ik» en «het andere» evolueert doorheen de tijd. Keerpunt in die evolutie is het ontstaan van de pers en de groei van de media in het algemeen. Om tegemoet te komen aan noden die ontstaan uit politieke, economische en sociale ontwikkeling zijn de media zich gaan organiseren tot kapitaal-intensieve bedrijven zoals we ze nu kennen. Hun inhoud wordt steeds omvangrijker en diverser.

Om de interesse op te wekken van een zo groot mogelijk publiek worden berichten verschaft die een zo groot mogelijk publiek kunnen voldoen. Belangrijk is ook het bestaan van technische middelen om beeld en geluid op te nemen zonder dat de persoon die bekeken of beluisterd wordt er zich rekenschap kan van geven. Het is duidelijk dat recht op informatie en recht op privé-leven met elkaar in botsing kunnen komen.

Informatierecht waarborgt voor de pers de mogelijkheid om over de meest uiteenlopende onderwerpen vrij informatie te zoeken en door te geven. Het publiek heeft het recht over al deze onderwerpen ruim ingelicht te worden. Informatierecht sluit dus het gevaar in dat de communicator zijn vrijheid zo ruim opvat dat ze een beperking wordt voor de vrijheid van individuen en gemeenschappen. Op hun beurt kunnen deze laatsten er belang bij hebben dat hun doen en laten niet door iedereen gekend wordt. Waar het intuïtief misschien wel mogelijk is om aan te voelen waar men grosso modo de lijn moet trekken tussen informatierecht en recht op privé-leven, wordt het wel moeilijk een redelijk oordeel uit te spreken over gevallen die precies op de grens liggen.

Een eerste noodzakelijke stap was het bundelen, aan de hand van het werk van een aantal auteurs, van die elementen die in het algemeen door de term «privacy» gedekt worden. S. Strömholm geeft hiervoor een ruime en zeer bruikbare opsomming :

— Wat de persoon betreft :

bescherming van : naam, identiteit, eer, reputatie, mentale en fysieke integriteit, morele en intellectuele vrijheid, briefwisseling en privégesprekken.

Bescherming dus tegen : bespieding, schadelijke interpretatie van zijn woorden, onrechtmatig verspreiden van hinderlijke feiten die hem betreffen.

— Wat zijn gezin en familie betreft :

bescherming tegen elke inbreuk in zijn gezins- en familie-leven.

— Wat zijn beroep betreft :

vrijwaring van zijn beroepsgeheim.

De media kunnen deze elementen op dubbel vlak schenden. Elke vorm van bespieden betekent een fout op het vlak van de nieuwsverzameling. In dat geval moet toch verhinderd worden dat onrechtmatig verkregen gegevens over de persoon, verder in de openbaarheid worden gebracht. Vervolgens werd onderzocht of privacy op elke plaats en voor ieder persoon op dezelfde manier geldt. Vandaar het dubbel onderscheid :

publiek leven — privé-leven

publieke personen — privé-personen.

Volgens DE BRAUW bevat de privé-sfeer, naast een fysiek te bepalen deel (o.a. woning), ook een overdrachtelijk element. Een persoon die in de openbaarheid treedt, heeft toch recht op een privé-sfeer ; dit al naargelang zijn situatie tegenover de gemeenschap. Wat een privé-persoon verricht, zelfs in de openbaarheid, wordt niet geacht belangrijk genoeg te zijn om gepubliceerd te worden. Een publieke persoon echter (iemand die op een of andere manier in het openbaar leven een rol speelt), kan geen aanspraak maken op stilzwijgen over zijn publiek handelen. Zelfs zijn privé-handelen kan van openbaar belang zijn, in zover dit ook een invloed heeft op zijn publieke taak.

Juridische benadering :

Er werd nagegaan in hoever privacy door nationale en internationale wetgeving gewaarborgd wordt.

Op internationaal vlak blijkt de Europese Verklaring voor de Rechten van de mens de belangrijkste te zijn. Wat de nationale wetgeving betreft, werden een aantal landen gekozen die inspanningen deden of doen om privacy door de wet te beschermen. Privacy is in de wetgeving meestal een recente ontwikkeling van de rechten en vrijheden die in het algemeen sedert lang aan de mens worden toegekend.

De juridische inhoud van het begrip is afhankelijk van wat er door de rechtsstelsels van de verschillende landen in feite door gedekt wordt. Het privacy-recht is nog sterk defensief : het bestraffen van een fout die nochtans in geen geval kan ongedaan worden. Een preventieve bescherming dringt zich op ; indien schade herstellen onmogelijk is, moet de wet de fout verhinderen. Vooral het nieuwsverzamelen door gebruik van af luisterapparatuur moet gereglementeerd worden.

Etische benadering :

Hier wordt nagegaan in hoever privacy wordt beschermd door de beroepsorganisaties. Vooral de Duitse en Britse Persraad verrichten baanbrekend werk. Hun reglementering en «Jurisprudentie» getuigen hiervan. In hun betrekkingen met de wetgever pogen zij het tot standkomen van een wetgeving tegen te gaan, omdat zij menen dat dit een beperking zou zijn van de persvrijheid.

Wanneer men aanneemt dat zowel het individu als de media hier een zeker recht te vrijwaren hebben, blijft toch de vraag of het toezicht op het eerbiedigen van deze rechten best gewaarborgd wordt door een wet of door een deontologische regel.

Juridische bescherming wordt gedefinieerd en aanvaard door de burgers langs hun vertegenwoordigers. Ze berust op ruime consensus en biedt een standvastige bescherming omdat ze steunt op de kennis van wettelijke beperkingen die door iedereen zullen moeten aanvaard worden, omwille van het algemeen belang. Starre en moeilijk te wijzigen wetten zijn echter een gevaar. Privacy is een dynamisch begrip. Bovendien bestaat de mogelijkheid dat de wetgever langs deze weg de persvrijheid ook om andere redenen al te zeer gaat beknotten om steeds

grotere controle uit te oefenen op de media. Tenslotte zal de kwaliteit van de magistratuur belangrijk zijn voor het rechtvaardig afwegen van belangen.

Deontologische regels komen voort uit de media zelf. Ze houden misschien daarom meer rekening met de specifieke problemen van de media en worden daarom ook gemakkelijker onderschreven door de mensen uit de mediakringen. In vergelijking met de wet is er een minder ingewikkelde procedure nodig om hen te doen ontstaan en ze kunnen dan ook gemakkelijker aangepast worden aan nieuwe situaties.

Deze officieuze rechtscolleges zijn door het publiek echter vaak weinig gekend. Genieten ze bovendien hetzelfde vertrouwen van objectiviteit dat men aan de rechtbank toekent ?

Samengaan van wet en deontologie is noodzakelijk. De wetgever zal bij het maken van de wet beroep doen op de raad van specialisten uit de media.

De beroepsraad zal er dan voor instaan dat deze wetten, die ook regels van de beroepscode zijn, effectief worden nageleefd door de journalisten. Het degelijk functioneren van een dergelijk orgaan van auto-discipline zou in het beste geval het toepassen van een wet overbodig kunnen maken.

Pogingen om op een of andere manier een duidelijke grens te trekken tussen het recht op informatie en het recht op privé-leven kunnen geen beperkingen zijn voor een pers die zich bewust is van haar publieke verantwoordelijkheid.

BEKNOPTTE BIBLIOGRAFIE

L.L.M. ARTZ, *Der Strafrechtliche Schutz der Intimsphäre*, Tübingen, 1970.

C.P. AUBEL, *Persoon en pers*. Deventer, 1968.

P.J. BOUKEMA, *Enkele aspecten van de vrijheid van meningsuiting in de Duitse Bondsrepubliek en in Nederland*. Zaandijk, 1966.

J. Bourquin, *La liberté de la Presse*. Paris, 1950.

P.J.W. DE BRAUW, *Behoort de wetgever maatregelen te treffen ter bescherming van het individu tegen het doen, het gebruiken en het openbaar maken van waarnemingen diens persoonlijke sfeer betreffende*. Zwolle, 1965.

J. L. HEBARRE, *Protection de la vie privée et déontologie des journalistes*. Zürich, 1970.

E. HIRSCH, *Pressefreiheit und Schutz der Ehre und der Intimsphäre*. Universitätstage, Berlin, 1959.

The Press and the People, *17th. annual report of the Press Council*. London, autumn, 1970.

S. STRÖMHOLM, *Right of Privacy and Rights of Personality*. Stockholm, 1967.

Verlagen van het 3de Internationaal Colloquium over het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Brussel, 1970.